

Några tankar inför mötet med Gamla testamentets texter

Det finns många olika saker som kan uppfattas som problem i Gamla testamentet som har att göra med till exempel fakta, historia, krig, stening, religiösa riter och djuroffer. Men hur bör vi hantera dessa problem? Här följer några korta reflektioner som kan vara till hjälp för bibelläsaren. Som avslutning vill jag dela med mig av några källor i bokform och internetsidor i samma syfte.

Jag tror att det finns en förskjutning i samtiden och den yngre generationen i hur problemen förstås. För några årtionden sedan var det ofta fakta och historiska motsägelser som hölls fram (var det två eller sju av varje djurart som Noa tog med in i arken?). Numera tror jag att det är moraliska dilemman som GT ställer mot samtidens moraliska värderingar (är det moraliskt rättfärdigat att stena någon som gjort fel?). Även om detta är en grov generalisering så visar det på att problemen är delvis grundade i vilken typ av frågor vår samtid ställer.

Vi bär alla med oss en världsbild, en uppsättning mer eller mindre medvetna föreställningar om världen. Dessa kommer inte sällan på kollisionkurs med GT:s värld. Men eftersom vår utgångspunkt oftast är att vi har rätt och att alla främmande eller obekväma föreställningar är felaktiga kommer vi att ha svårt att förstå, på ett rättvist sätt, vad GT:s texter säger. Det innebär att vi otvivelaktigt kommer att läsa in saker i texten som inte är där. Så en del av problemen med GT uppkommer genom denna *in-läsning*. Man bör här fråga sig om problemet att förstå eller acceptera vad skriften säger om en viss sak hänger på min oförmåga att lyssna.

Ofta när kritikern frågar oss, eller när vi ibland själva med misstrons glasögon läser GT, blir vi misstänksamma. Vi tänker att "Om inte detta går att lösa går det inte att tro på något i GT." Som bibelläsare är det lätt att dras med i den sekulära attityden till kunskap i allmänhet. Om ett påstående inte är "vetenskapligt bevisat", är "olöst" eller svårt bara att förklara så drar vi alltför ofta slutsatsen att det är falskt. Detta är ett vanligt men givetvis allvarligt tankefel. Ibland handlar det om att ett dokument eller en kunskap har gått förlorad eller att ett ord kan ha olika

betydelse i olika sammanhang. Andra gånger handlar det om att översättningen som vi använder är problematisk då det manuskript som ligger till grund kan ha en språklig detalj som gått förlorad i kopieringen eller är svår att tyda. (Alla översättningar är delvis en tolkning. Kom ihåg att det är den ursprungliga grundtexten och inte en gammal kopia, eller än mindre den bästa översättningen, som är inspirerad av Gud!)

Alla saker går inte att förklara helt eller ens delvis med den begränsade kunskap som vi har om världen, så varför skulle det i princip vara annorlunda med Gamla testamentet? Den moderna bibelkritiken tog för givet att religiösa urkunder som inte helt kan förklaras utifrån andra samtida dokument – det finns flera händelser som GT är ensam om att återberätta – måste vara falska. Därför skapades helt andra idéer om vad GT:s texter var för något. De påstods mer eller mindre vara produkten av ett oordnat arbete av flera källor med helt olika agendor, ett vimsigt hopplock. Att GT skulle vara ett trovärdigt vittne till Guds uppenbarelse i historien var från början uteslutet med denna metod. Principen om att vara oskyldig tills man är bevisad skyldig bortom rimligt tvivel är därmed förkastad. Därför bör man ifrågasätta om det problem som möter en i GT är "lösligt", det vill säga om det är ett problem som ställer för höga krav på vår begränsade kunskapsituation.

Andra problem kommer att fortsätta vara problem även när oklarheter är undanröjda. Man kommer som en samtidsmänniska från väst att ha känslomässiga och moraliska problem med till exempel stening. I 5 Mos. 21:18-21 talas det om att fäder inför hela folket bör stena upproriska söner. Om man läser detta med samtidens glasögon kommer det att framstå som brutalt, absurt och omänskligt. Men när kritiker pekar på detta exempel för att visa att kristen tro eller GT är absurd så behöver man inte nödvändigtvis försöka lösa det som inte kan lösas på kritikerns premisser. Om vi läser texten kan vi lägga märke till några saker. Båda föräldrarna måste vara ense om detta beslut. Det måste avgöras av en officiell domstol. Det är också intressant i sammanhanget att det inte finns några exempel på att en sådan lag tillämpats. Med andra ord kan denna lag inte ses som ett påbud till föräldrar att stena sina söner när de är upproriska. Lagen kanske kan vara högt ställt av ett antal skäl: att sätta ett exempel för moralisk "renhet"; att föräldrar ska ges möjligheten att ha medlidande och arbeta för förlåtelse av sina söner; för att Jesus tog allas straff på korset. Vi bör därför inte själva ta lagen i våra "egna händer".

“Alla saker går inte att förklara helt eller ens delvis med den begränsade kunskap som vi har om världen, så varför skulle det i princip vara annorlunda med Gamla testamentet?”

Vid en sådan jämförelse ser vi att det finns en rimlighet i lagen. Detta exempel kan därmed tas som ett exempel på in-läsning. Men även efter att vi har klargjort sådana detaljer inser vi att vi inte är riktigt bekväma med att det står med i Bibeln. Det är inte alltid lätt att tro på och lita på vad Bibeln säger om moral men det är inte av nödvändighet omöjligt eller absurt. Alla problem i Bibeln går inte att släta över eller censurera med vår tids moraliska föreställningar.

Även om det finns olika typer av problem så är det klart att alla problem inte behöver ha en lösning. Vissa problem är olösliga i meningen att vi inte har tillräckligt med information eller att det handlar om ett teologiskt tema som vi inte riktigt kan förstå. Men måste vi, för att lita på GT (eller på Jesus som var en livlig anhängare av GT!), ha alla frågetecken utträtade? Ställ dig själv frågan: "Behöver jag ha alla lösbara problem lösta innan jag kan lita på GT?"

Det verkar snarare rimligare att anta att om ett mindre antal av en viss typ av problem går att lösa (till exempel genom antingen att tolka skrift med skrift eller att ta hjälp av samtida litteratur och arkeologi) så kan vi lita på att alla de andra av samma typ som vi inte sett lösningen på också är lösbara. Det finns ingen klar gräns här för hur många problem vi känner att vi behöver se lösta. Vi kan ofta känna att ett visst problem är så centralt att om jag inte får ett visst problem löst – GT:s krig, kronologiska motsägelser, Guds förutvetande och mänsklig frihet etc. – så kommer hela min tro att falla. Här gäller det att avgöra om det är ett problem som jag behöver ha löst. När jag sett att några problem kan lösas med en tillräcklig grad av tillfresställelse kan jag ofta se de andra problemen i samma ljus och därmed inte överväldigas utan lita på GT som en del av Guds uppenbarelse.

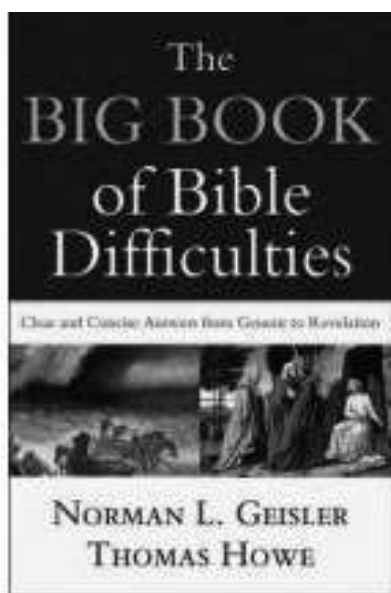
Med detta menar jag inte att man bör fly ifrån alla problem eller känna sig fri att neglegera dem. Tvärtom det är viktigt att ta dem på allvar utan att behöva bli överväldigad av dem.

► Några verktyg

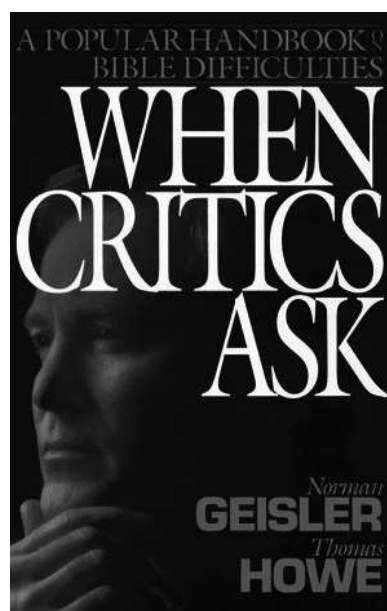
Ett gammalt japanskt ordspråk lyder, "Det är bättre att lära en man att fiska än att ge honom fisk att äta". När det gäller de många svårigheter som möter oss när vi läser Bibeln och inte minst Gamla testamentet skulle det givetvis vara omöjligt att besvara alla i ett nummer av *Theofilos*. Därför vill jag dela med mig av några verktyg så att läsaren själv kan fiska vidare i texterna.

Det bör dock sägas att det bästa verktyget för att förstå GT är GT (och hela Bibeln) självt. Därför bör andrahandslitteratur som denna användas med måtta och vishet, inte som absoluta nödvändigheter utan som goda hjälpredor när vi har kört fast.

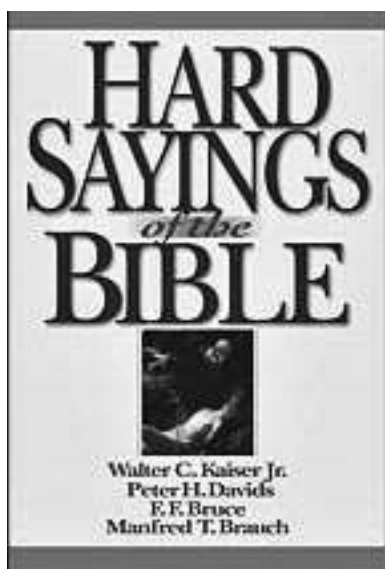
Dessa böcker söker att, utifrån övertygelsen om att skriften är sann i allt som den uttalar sig om, oavsett om det är lära, moral eller historiska detaljer, visa på hur man kan tackla de olika problem som uppstår i mötet med Bibelns texter. De tar upp, bok för bok, de texter som bibelläsare i alla tider blivit förbryllade över som Rahabs lögn, renhetslagarna, stening, krig och historiska diskrepanser i de historiska framställningarna.

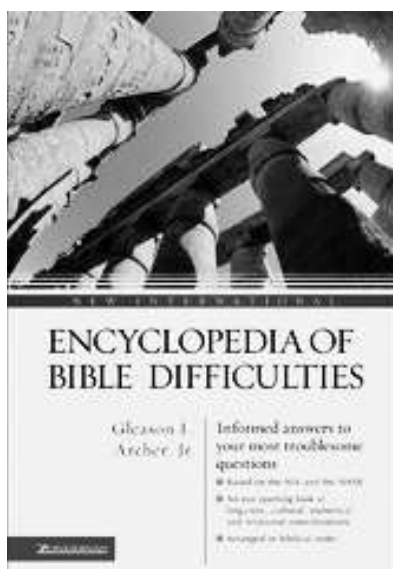
The Big Book of Bible Difficulties
Norman L. Geisler och Thomas Howe
Baker Books, 2008

When Critics Ask: A Popular
Handbook of Bible Difficulties
Norman L. Geisler och Thomas Howe
Baker Books, 1992

Hard Sayings of the Bible
Walter C. Kaiser Jr. m.fl. (red.)
IVP, 1996

Encyclopedia of Bible Difficulties
Gleason Archer
Zondervan, 1980
New Encyclopedia of Bible Difficulties
Gleason Archer
Zondervan, 2001

Paul Copan är professor vid Palm Beech Atlantic University i filosofi och etik. Han har publicerat många böcker och är en flitigt anlita apologet. För ett par år sedan skrev han artikeln, 'Is JHWH a Moral Monster?' i *Philosophia Christi*. Denna artikel blev sedan diskuterad av tre andra filosofer och teologer i det senaste numret av samma tidskrift. Copans första artikel och hans respons på de senare finns båda tillgängliga på *Philosophia Christis* hemsida.

- www.epsociety.org/library/articles.asp?pid=63&mode=detail
- www.epsociety.org/library/articles.asp?pid=45&mode=detail

Peter Williams är rektor för Tyndale House i Cambridge i England. Han är en ledande textkritiker både inom GT och NT. Peter arbetar också för att "översätta" den tekniska och djupgående forskning han gör till ickeexperter och möta de frågor som vi alla har om Skriften.

'Is The Old Testament Morally Defensible?' En intervju med Peter Williams:

- www.elfpodcast.com/ELF/podcast/mp3/1013pod.mp3

Två artiklar av Peter om GT:s historicitet:

- www.theologynetwork.org/studying-theologys/modern-old-testament-study.htm
- www.theologynetwork.org/christian-beliefs/the-bible/old-testament-history--is-the-playing-field-level.htm

Jonas Gardells TV-serie, Åh Herre Gud, är ett populistiskt korståg mot GT:s gudsbild och kristen tro och ett bra exempel på dålig argumentation – se och lär!

- svtplay.se/t/128384/seriestart__ah__herregud_

Stefan Lindholm

Redaktör och arbetare på L'Abri, England
stefan.labri@googlemail.com